

Strasbourg, 14.11.2017
COM(2017) 673 final

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

Consolidarea identității europene prin educație și cultură

Contribuția Comisiei Europene la reuniunea liderilor din 17 noiembrie de la Göteborg

Consolidarea identității europene prin educație și cultură

Contribuția Comisiei Europene la reuniunea liderilor din 17 noiembrie de la Göteborg

„Educația și cultura sunt cheia viitorului – atât pentru om, cât și pentru Uniunea noastră, în ansamblu. Ele sunt modul în care transformăm o împrejurare în oportunitate, modul în care ne lărgim orizontul și modul în care creăm bazele pentru ceea ce înseamnă a fi european, în toată diversitatea acestui concept. La reuniunea liderilor europeni care va avea loc la Göteborg săptămâna aceasta, trebuie să valorificăm această oportunitate și să ne asigurăm că educația și cultura sunt forța motrice a creării de locuri de muncă, a creșterii economice, a echității sociale și, în cele din urmă, a unității.”

(Președintele Juncker, 14 noiembrie 2017)

„UE nu este perfectă, dar este cel mai bun instrument pe care îl avem pentru a aborda noile provocări cu care ne confruntăm. Avem nevoie de UE pentru a garanta nu numai pacea și democrația, ci și securitatea cetățenilor noștri. Avem nevoie de UE pentru a servi mai bine necesităților și dorințelor acestora de a trăi, a studia, a lucra, a circula și a prospera liber pe întreg continentul nostru și de a beneficia de bogatul patrimoniu cultural european.”

(Declarația de la Bratislava, 16 septembrie 2016)

„Ne dorim o Uniune în care cetățenii să beneficieze de noi oportunități de dezvoltare culturală și socială și de creștere economică. [...] [Noi] ne angajăm astăzi să acționăm pentru [...] o Uniune în care tinerii primesc cea mai bună educație și formare și în care pot studia și găsi locuri de muncă pe întregul continent; O Uniune care păstrează patrimoniul cultural și promovează diversitatea culturală.”

(Declarația de la Roma, 25 martie 2017)

Dezbaterea cu privire la viitorul Europei este în plină desfășurare. Comisia Europeană a lansat această dezbatere în martie 2017, odată cu Cartea albă¹. În discursul său din 2017 privind Starea Uniunii², președintele Juncker a prezentat viziunea sa pentru o **Uniune mai unită, mai puternică și mai democrată**, precum și o foaie de parcurs clară, în vederea reuniunii liderilor care va avea loc la Sibiu, președintele Tusk propunând între timp data de 9 mai 2019, ocazie cu care ar trebui să se ia alte decizii privind viitorul Europei, pregătite în cadrul discuțiilor prevăzute în agenda liderilor³.

Una dintre chestiunile esențiale atât pentru dezbateri, cât și pentru deciziile care vor fi luate se referă la **dimensiunea socială a Europei**. Comisia a prezentat un document de reflecție specific⁴ care evidențiază realizările importante ale Europei în acest domeniu. Europa are societățile în care egalitatea și incluziunea sunt la cel mai înalt nivel din lume, cu o speranță de viață ridicată (în medie, 80,7 ani) și cu sisteme de protecție socială puternice, datorită cărora a trecut cu bine perioada crizei economice. Rata șomajului este în scădere (ajungând la

¹ COM(2017)2025.

² https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_ro.

³ <http://www.consilium.europa.eu/ro/policies/talinn-leaders-agenda/>.

⁴ COM(2017)206.

7,5 % în septembrie 2017, cea mai scăzută rată înregistrată din noiembrie 2008 până în prezent), însă diferă în mod substanțial de la o țară la alta, 18,4 milioane de oameni fiind încă șomeri, dintre care 3,7 milioane de tineri. În același timp, 40 % dintre angajatorii europeni raportează că au dificultăți în a găsi oameni care să dețină competențele de care au nevoie pentru a se dezvolta și a inova.

Reflecția cu privire la viitorul Uniunii noastre dă naștere și la o reflecție privind **soliditatea identității noastre comune**. Atunci când valorile și democrațiile noastre europene sunt puse la încercare de emergența forțelor populiste atât acasă, cât și în străinătate sau de diseminarea de știri false și de manipularea rețelelor noastre de informații, este momentul în care liderii europeni și instituțiile UE trebuie să reacționeze. Liderii europeni au decis, în martie 2017 la Roma, să păstreze UE ca un proiect unic în cadrul căruia, urmând motto-ul „**unitate în diversitate**”, UE și statele sale membre au reușit să valorifice valorile și bogățiile unice ale națiunilor lor pentru a obține progrese fără precedent. După 60 de ani de la semnarea tratatelor de la Roma, consolidarea identității noastre europene rămâne esențială, educația și cultura fiind cei mai buni vectori în acest sens.

În consecință, liderii europeni au decis să se întâlnească pe 17 noiembrie 2017 la Göteborg pentru a discuta viitorul rol al educației și culturii în consolidarea sentimentului de apartenență comună și de apartenență la o comunitate culturală.

Prezenta comunicare constituie contribuția Comisiei Europene la reuniunea liderilor. În comunicare sunt identificate principalele teme și căile de urmat posibile, **în conformitate cu principiul subsidiarității** și cu faptul că statele membre, în primul rând, sunt cele care au competențe la nivel național, regional și local, în ceea ce privește educația și cultura. Competențele Uniunii se limitează la încurajarea cooperării, la sprijinirea și completarea acțiunilor întreprinse la nivel național. Acțiunea Uniunii prevede, de asemenea, posibilitatea finanțării programelor (Erasmus pentru educație și Media pentru cultură fiind programele cele mai longevive și mai populare).

Astfel, această comunicare prezintă viziunea asupra unui **Spațiu european al educației**, pe baza Noii agende pentru competențe în Europa⁵ și prin investirea în inițiativele tinerilor europeni⁶. Educația este o parte din soluția menită să ducă la obținerea de locuri de muncă decente de cât mai mulți oameni, să răspundă mai bine la nevoile de competențe ale economiei și să consolideze **reziliența** Europei într-un context al schimbărilor rapide și profunde induse de revoluția tehnologică și de globalizare. Acest ultim aspect a fost abordat de Comisie în **documentul de reflecție privind valorificarea oportunităților legate de globalizare**⁷, în care se subliniază rolul-cheie al politicilor în domeniul social și al educației în ceea ce privește asigurarea rezilienței, inovării și competitivității. Europa nu excelează în furnizarea de competențe înalt calificate, întrucât până și statele membre cu cele mai bune

⁵ COM(2016)381.

⁶ COM(2016)940: Investiția în tinerii Europei; COM(2016)941: Îmbunătățirea și modernizarea educației; COM(2017)248: Dezvoltarea școlilor și calitatea excelență a predării pentru un început bun în viață; COM(2017)247: O nouă agendă a UE pentru învățământul superior.

⁷ COM(2017)240.

performanțe sunt întrecute de țările asiatice avansate. Cu toate acestea, Europa are ambiția de a valorifica toate oportunitățile create de noile evoluții.

Prin urmare, este în interesul comun al tuturor statelor membre să valorifice întregul potențial al educației și culturii, ca factori motrici ai creării de locuri de muncă, ai echității sociale și ai cetățeniei active, precum și ca mod de a trăi **identitatea europeană în deplina sa diversitate**.

1. Către o Agendă europeană comună ambițioasă privind educația și cultura

Europa se confruntă cu o serie de evoluții esențiale:

- digitalizarea continuă, automatizarea, inteligența artificială și nevoia de a fi în pas cu progresul tehnologic;
- viitorul pieței muncii, impactul acesteia asupra condițiilor de muncă și nevoile viitoare în materie de competențe și capacități;
- modernizarea statelor sociale europene, incluziunea socială și nevoia de partajare a beneficiilor creșterii economice, precum și reducerea inechităților, inclusiv disparitatea de gen;
- tendințele demografice, îmbătrânirea forței de muncă și nevoia de integrare a unei populații migrante diversă din punct de vedere cultural;
- noi modele în materie de comunicare, platforme de comunicare socială, fenomenul știrilor false, necesitatea de a se promova educația în domeniul mass mediei în rândul tuturor cetățenilor, precum și
- escaladarea populismului și a xenofobiei, riscul radicalizării violente și nevoia de consolidare a sentimentului de apartenență comună.

Educația și cultura pot și ar trebui să fie parte din soluția la multe dintre aceste provocări și furnizează mijloace de valorificare a oportunităților pe care le oferă aceste provocări:

- educația reprezintă baza unei forțe de muncă productive și creatoare, forța motrice pentru cercetare-dezvoltare și inovare, având capacitatea de a orienta evoluțiile tehnologice și digitale, și nu de a reacționa la acestea; educația și formarea dotează oamenii cu competențele de care au nevoie pe piața muncii și îi ajută să răspundă la circumstanțe în schimbare, la modificări structurale sau la perturbări; educația, formarea, perfecționarea și recalificarea profesională contribuie la facilitarea tranziției de la un loc de muncă la altul; educația și formarea oferă oamenilor șansa de a crea ei înșiși locuri de muncă; o forță de muncă înalt calificată și flexibilă constituie coloana vertebrală a unei **economii reziliente** care gestionează bine șocurile și îndeplinește un rol proactiv în economia mondială.
- Educația și formarea reprezintă, de asemenea, calea cea mai bună pentru a se asigura o capacitate mai mare de inserție profesională și pentru a ajuta oamenii să obțină locuri de muncă decente. Educația și formarea oferă cea mai bună protecție împotriva șomajului, sărăciei și excluziunii sociale. Atunci când este de bună calitate și

inclusivă, educația primită începând din anii copilăriei constituie fundamentul **coeziunii sociale**, al mobilității sociale și al unei societăți echitabile.

- În același timp, educația și cultura contribuie la o Europă în care este plăcut să trăiești, să studiezi și să lucrezi, un spațiu al libertății și al valorilor comune, care sunt reflectate în drepturile fundamentale și într-o societate deschisă. Educația constituie baza unei **cetățenii active** și contribuie la prevenirea populismului, xenofobiei și radicalizării violente.
- Diversitatea culturală a Europei reprezintă o valoare care stimulează creativitatea și inovarea și, în același timp, ea reprezintă un spațiu comun care constituie trăsătura distinctă a modului de viață european. Datorită rolului esențial al educației și culturii, oamenii (i) se pot cunoaște mai bine dincolo de frontiere, (ii) pot trăi experiența modului de viață european și pot cunoaște ce înseamnă să fii „european”. Înțelegerea și păstrarea patrimoniului și diversității noastre culturale reprezintă o condiție prealabilă pentru conservarea comunității noastre culturale, a valorilor noastre comune și a **identității** noastre comune.

2. Stimularea mobilității și facilitarea cooperării transfrontaliere

Oamenii din Europa sunt liberi să studieze, să lucreze, să călătorească și să facă schimb de idei. Proiectul european a însemnat întotdeauna depășirea frontierelor și înlesnirea libertății de mișcare. Astăzi, piața internă este o realitate în ceea ce privește bunurile, dar nu și pentru educație și cultură. Pe de altă parte, constatăm un interes tot mai mare, chiar din partea comunităților educaționale și culturale, pentru cooperarea și mobilitatea transfrontaliere, atât pentru cei care studiază, cât și pentru operele culturale și creative din toate statele membre.

Unul dintre obstacolele identificate în calea mobilității studenților este faptul că, în pofida procesului de la Bologna⁸ și a altor cadre de cooperare care se desfășoară sub egida Consiliului Europei, **diplomele școlare** din învățământul superior nu sunt recunoscute imediat în alte state membre, ceea ce înseamnă că tinerii sunt împiedicați, fără niciun temei justificat, să studieze sau să lucreze în altă țară. Prin urmare, acest lucru înseamnă că s-a pierdut șansa de a le oferi tinerilor o educație bună și că s-a ridicat o barieră în calea fluxului de idei, ceea ce afectează activitatea universităților, cercetarea și inovarea. De asemenea, acest lucru înseamnă că persistă obstacolul în calea unei piețe europene a muncii cu adevărat integrate.

Există multe obstacole administrative și birocratice care împiedică **universitățile**, instituțiile de învățământ superior și furnizorii de formare să își desfășoare activitatea la nivel transfrontalier în bune condiții. În plus, programele de studii și de formare care conduc la obținerea calificărilor recunoscute în mod automat în mai multe țări sunt în continuare o excepție. Acest lucru îngreunează viața absolvenților și constituie un obstacol pentru universități, care trebuie să se ocupe mai degrabă de aspectele administrative decât să se concentreze pe excelență.

⁸ Inițiat în 1999, procesul de la Bologna este un proces interguvernamental care facilitează recunoașterea reciprocă a diplomelor în învățământul superior în rândul a 48 de țări.

Conform clasificărilor internaționale, doar 10 din primele 50 de universități din lume se află în UE. Este important ca Europa să rămână un spațiu atractiv pentru studiu și ca, în viitor, tot mai multe universități europene să fie în fruntea clasificărilor la nivel internațional. Pentru sprijinirea excelenței în rândul instituțiilor noastre de învățământ superior și pentru dezvoltarea sentimentului nostru de apartenență la UE, bugetul UE finanțează un număr redus de instituții europene de învățământ superior care oferă educație cu privire la aspecte europene: *European University Institute* din Florența, *College of Europe* (Bruges și Natolin), *European Institute of Public Administration* din Maastricht, *Academy of European Law* din Trier și *Centre International de Formation Européenne* din Nisa. Din aceleași motive, instituțiile UE și statele membre ar trebui să sprijine înființarea *School of European and Transnational Governance* (Școala de guvernare europeană și transnațională) în Florența, care ar urma să asigure formare în domeniul afacerilor europene pentru managerii din administrațiile naționale, sectorul privat și societatea civilă. UE sprijină, de asemenea, Institutul European de Inovare și Tehnologie (*European Institute of Innovation and Technology* - EIT), care sprijină mințile creatoare să dezvolte noi idei și proiecte antreprenoriale.

UE a înregistrat deja rezultate excelente în ceea ce privește **promovarea activă a mobilității**, începând cu studenții universitari, dar incluzând și elevi din învățământul secundar, elevi din învățământul profesional, tineri profesioniști, dar și profesori, grație programului Erasmus+. Cu puțin timp în urmă, Comisia a lansat Corpul european de solidaritate, care oferă noi oportunități în materie de voluntariat, stagii de formare și locuri de muncă pentru tineri din UE cu vârste cuprinse între 18 și 30 de ani. În 2017, proiectul Move2Learn Learn2Move a oferit tinerilor europeni șansa de a descoperi și a învăța ce înseamnă Europa.

Exemplul cel mai elocvent de acțiune a UE menită să stimuleze mobilitatea îl reprezintă diferitele generații ale programului **Erasmus+**⁹, unul dintre cele mai populare programe europene. În cursul celor 30 de ani de funcționare, programul Erasmus+ a ajutat 9 milioane de oameni să studieze, să se formeze, să predea ori să fie voluntari într-o altă țară. Oamenii vorbesc despre o „generație Erasmus”. Rezultatele arată că oamenii care au participat la programul Erasmus au șanse excelente pe piața muncii. În era globalizării, astfel de experiențe sunt menite să devină și mai valoroase. Cu toate acestea, în prezent persistă situația în care **numai 3,7 % din tineri au șansa de a lua parte la o astfel de mobilitate**. Este adevărat, de asemenea, faptul că mobilitatea în afara acestor cadre bine instituite este în continuare dificilă, din motivele prezentate mai sus.

Dacă liderii europeni și cetățenii lor își doresc o Europă deschisă, în care mobilitatea pentru învățare să constituie norma, și dacă Europa vrea să rămână un continent al excelenței, un spațiu atractiv pentru a studia, a cerceta și a lucra, atunci a venit timpul să acționăm pentru realizarea unui **Spațiu european al educației**. Deși competențele Uniunii în domeniul educației și culturii nu permit, în mod evident, armonizarea, la fel ca în alte domenii, acțiunea la nivelul UE întemeiată pe cooperare este nu doar posibilă, ci și de dorit.

⁹ <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

Calea de urmat (pentru ideile prezentate mai jos, care implică acces la finanțarea UE după anul 2020, deciziile finale vor fi adoptate exclusiv în contextul discuțiilor viitoare privind finanțele UE și cadrul financiar multianual pentru perioada următoare):

- elaborarea, ca element esențial al Spațiului european al educației, a unei propuneri de **Recomandare a Consiliului privind recunoașterea reciprocă a diplomelor din învățământul superior și a diplomelor de absolvire a unei forme de învățământ/a perioadelor de studiu în străinătate**. Aceasta ar putea fi însoțită de un nou proces, care valorifică experiențele dobândite prin mecanismele de cooperare existente, în scopul facilitării acestei recunoașteri și al continuării procesului de validare transfrontalieră a certificatelor de formare și de învățare pe tot parcursul vieții („*procesul Sorbona*”);

- promovarea până în 2025 a **programului Erasmus+**, deja consacrat, în toate categoriile de cursanți vizate de acest program (elevi, studenți, stagiați, ucenici și profesori), obiectivul urmărit fiind dublarea numărului de participanți și atragerea celor care vor să urmeze un astfel de program, dar provin din medii defavorizate;

- desfășurarea, în 2019, a proiectului pilot cu privire la un **carnet de student UE**, în scopul de a fi oferit tuturor studenților mobili până în 2025, astfel încât să se faciliteze mobilitatea transfrontalieră a studenților și să se ofere o modalitate nouă și ușor de utilizat de stocare a informațiilor privind parcursul universitar al unei persoane;

- adoptarea de măsuri pentru crearea unor **universități cu adevărat europene**, care să aibă capacitatea de a stabili contacte și de a interacționa, de a coopera fără obstacole la nivel transfrontalier și de a concura la nivel internațional și, de asemenea, înființarea unei Școli de guvernanță europeană și transfrontalieră (găzduită de Institutul Universitar European din Florența, Italia).

3. Investirea în oameni și în educarea lor

Investițiile în educație reprezintă un **interes comun** al tuturor statelor membre și al Europei, în ansamblu, acestea fiind forța motrice pentru crearea de locuri de muncă, creștere economică și bunăstare sporită și, de asemenea, sprijină ridicarea nivelului de convergență economică și socială între statele membre și în cadrul acestora. Investirea în educația inițială și în formare, precum și în actualizarea competențelor pe tot parcursul vieții, este aducătoare de dividende, atât pentru bugetul personal, cât și pentru cel public. Însă educația nu contribuie doar la realizarea obiectivelor economice și sociale. Educația este și un drept, astfel cum se prevede la articolul 14 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, chiar dacă domeniul de aplicare al acestui drept se limitează la acțiunea instituțiilor și organismelor UE și se aplică statelor membre doar atunci când acestea pun în aplicare dreptul Uniunii.

În general, sistemele de învățământ și de formare din Europa sunt de bună calitate, dar au și neajunsuri: prea mulți elevi dobândesc doar un nivel scăzut de competențe. Recent, ponderea „**celor cu un nivel scăzut de performanță**” la disciplina „știință” a crescut cu 25 %. Ponderea elevilor cu rezultate slabe la matematică a stagnat de-a lungul anilor în jurul a 20 %. Acești tineri se vor confrunta cu probleme serioase pe piața muncii. Un procent de 20 % din

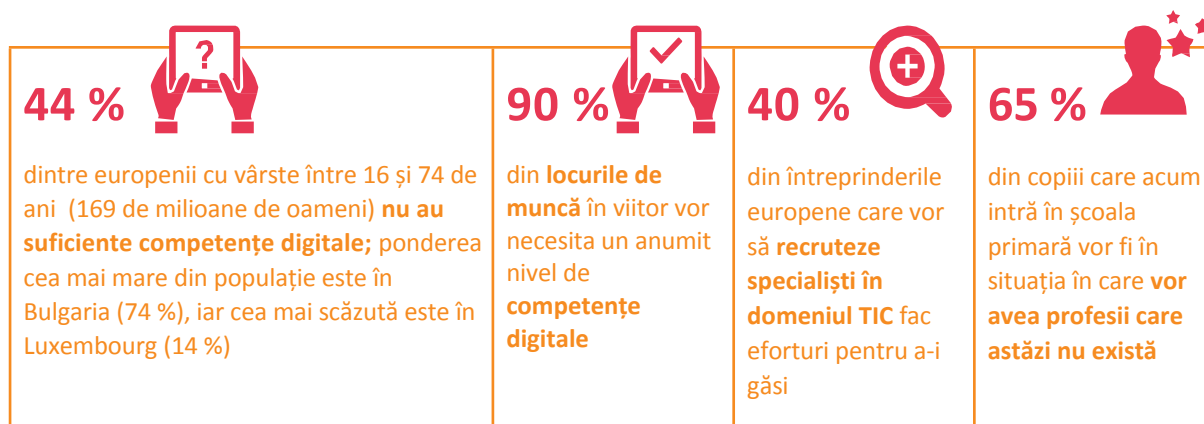
populația în vârstă de muncă are competențe scăzute la citire și la matematică, iar 44 % din populația UE are competențe digitale reduse. În contextul în care cererea de competențe este în continuă creștere, această problemă nu va dispărea.

Cele mai recente date furnizate de Programul OECD pentru evaluarea internațională a elevilor (*International Student Assessment - PISA*) arată că **unul din cinci elevi** din UE are un nivel **insuficient de performanță la citire, matematică și științe**. În perioada 2012 - 2015, tendința privind slaba performanță în UE, în ansamblu, s-a înrăutățit. În țările care au făcut parte din studiul OECD din 2012 privind competențele adulților (PIAAC), ponderea adulților care stăpânesc doar la cel mai scăzut nivel competența scris-citit este de 5 % - 28 %, în timp ce 8 % - 32 % au competențe numerice doar la cel mai scăzut nivel.

O a doua problemă este legată de **egalitatea de șanse**. Elevii care au un nivel scăzut de performanță provin într-o pondere disproporționată din medii defavorizate (și anume, din familii cu un nivel scăzut de venituri sau de educație). Acest lucru arată faptul că, în practică, adeseori educația nu oferă o șansă reală la mobilitate socială. Calitatea în educație nu înseamnă doar obținerea de rezultate bune, ci și asigurarea faptului că *toți* elevii beneficiază de sprijinul de care aceștia au nevoie pentru a obține rezultate bune.

Un alt aspect-cheie menit să garanteze o educație de calitate este asigurarea faptului că sistemele educaționale, inclusiv cele de formare profesională, diseminează toate cunoștințele, competențele și capabilitățile considerate a fi esențiale în lumea de astăzi. Având în vedere că nevoile de competențe sunt în evoluție rapidă, învățarea la locul de muncă prin ucenicii sau într-un context mai amplu al învățării pe tot parcursul vieții este esențială, de aceea întreprinderile au un rol important de îndeplinit în cadrul parteneriatelor dintre sistemele de învățământ și sectoarele industriale. Pentru valorificarea beneficiilor aduse de evoluțiile tehnologice, este necesar să se identifice soluții la deficiențele existente privind predarea competențelor digitale, de exemplu codificarea sau competențele în materie de securitate cibernetică, educația în domeniul mass mediei și competențele antreprenoriale. În plus, competențele sociale, civice și capacitatea de „a învăța să înveți” sunt esențiale pentru ca tinerii să facă parte pe deplin dintr-o lume a diversității cu societăți în rapidă schimbare. Sunt necesare mai multe eforturi pentru realizarea unei programe școlare cuprinzătoare și care să includă toate aceste „**competențe esențiale**”.

Învățarea **limbilor străine** reprezintă un aspect specific. Procesul de integrare europeană necesită dobândirea unor bune competențe lingvistice. Multilingvismul reprezintă unul dintre cele mai mari atuuri în ceea ce privește diversitatea culturală în Europa și, în același timp, una dintre provocările de cea mai mare importanță. Aproape jumătate dintre cetățenii UE vorbesc și înțeleg doar propria limbă maternă. În același timp, marea majoritate a statelor membre¹⁰ au prevăzut obligativitatea învățării a două limbi străine de către toți elevii care urmează o formă de învățământ general, într-o anumită etapă a școlarizării lor.

O problemă suplimentară o reprezintă faptul că numărul studenților care optează să studieze discipline precum **științele, tehnologia, ingineria și matematica** este redus, în special în rândul fetelor. În acest sens, nu există suficiente oportunități pentru ca studenții să poată urma cursuri interdisciplinare și sunt prea puțini studenți care combină științele și tehnologia cu artele. Din această cauză crește riscul apariției unui deficit de forță de muncă și de competențe, ceea ce poate frâna inovarea și competitivitatea.

Calea de urmat:

- elaborarea unei **Recomandări** a Consiliului **privind îmbunătățirea învățării limbilor străine** în Europa, stabilind obiectivul de referință ca până în 2025 toți tinerii europeni care termină ciclul de învățământ secundar superior să cunoască bine două limbi străine, pe lângă limba (limbile) maternă (materne);

- în contextul reformării cooperării existente la nivelul UE, **obiectivele de referință** ale Consiliului să fie mai ambițioase în ceea ce privește ponderea elevilor cu un nivel scăzut de performanță și a elevilor care părăsesc timpuriu școala, reducând primul obiectiv de referință de la 15 %, cât este în prezent, la 10 %, iar al doilea obiectiv de la 10 % cât este în prezent, la 5 %. Ar putea fi convenite noi obiective de referință pentru **competențele digitale și antreprenoriat**;

- **actualizarea recomandării** privind competențele-cheie, la începutul anului 2018.

Trei factori principali contribuie la îmbunătățirea educației: primul factor este calitatea **profesorilor și a predării**. Profesorii îndeplinesc un rol central în procesul de transmitere a competențelor, capacităților și cunoștințelor, precum și în ceea ce privește promovarea perspectivelor internaționale încă din primii ani de viață ai elevului. Cu cât profesorul este mai bun, cu atât rezultatul este mai bun. Cu toate acestea, în anii care vor veni mulți profesori se vor pensiona, prin urmare este esențial să se atragă către această profesie un număr suficient de persoane calificate și motivate, ceea ce ar necesita să le oferim o formare excelentă și perspective atractive în ceea ce privește dezvoltarea lor profesională și remunerația.

A doua problemă este legată de **învățarea pe tot parcursul vieții**. În timp ce tinerii își petrec cea mai mare a timpului lor pentru a se educa, investiția în competențe scade după absolvire și rămâne la nivel scăzut pentru majoritatea oamenilor, pe tot restul vieții lor. Învățarea pe tot

¹⁰ Belgia (comunitatea franceză), Germania, Irlanda, Spania, Croația, Ungaria și Regatul Unit sunt țări în care învățarea a două limbi străine este mai degrabă o opțiune, decât o obligație.

parcursul vieții oferă mijlocul pentru reorientarea și perfecționarea profesională, dar numai o mică fracțiune dintre adulți iau parte la astfel de activități, majoritatea acestora fiind deja bine calificați. Majoritatea adulților slab calificați, inclusiv persoanele care nu stăpânesc bine competențele de bază, ori care se află în locuri de muncă precare sau fragmentate, nu participă la programe de învățare pe tot parcursul vieții. Astăzi, discrepanțele dintre țările UE în ceea ce privește participarea la învățarea pe tot parcursul vieții sunt mari. Este de o importanță esențială să se urmărească obținerea convergenței și să fie sporită ponderea persoanelor care participă la o activitate de învățare pe tot parcursul vieții. Acesta ar fi un mijloc promițător de îmbunătățire a competențelor și a capitalului de cunoștințe în Europa. În urmă cu două generații, accesul la educația de bază a fost un factor esențial pentru securitate – în lumea de azi aflată în schimbare rapidă, acest rol a fost preluat de învățarea pe tot parcursul vieții.

În același timp, există dovezi că o bună educație dobândită la vârsta preșcolară creează un bun fundament pentru învățare în școală și pe parcursul vieții, dar, în practică, există deficiențe privind accesul la educație, calitatea educației și posibilitatea de a beneficia de o astfel de educație.

Al treilea factor îl reprezintă **inovarea și tehnologiile digitale în educație**. Acestea oferă noi posibilități de abordare a activității de predare și de învățare, însă Europa întârzie să le utilizeze. Sunt prea multe școli care nu au încă acces la conectivitatea de mare viteză și la echipament digital, iar numărul profesorilor care beneficiază de programe de dezvoltare profesională în aceste domenii nu este suficient.

Calea de urmat (pentru ideile prezentate mai jos, care implică acces la finanțarea UE după anul 2020, deciziile finale vor fi adoptate exclusiv în contextul discuțiilor viitoare privind finanțele UE și cadrul financiar multianual pentru perioada următoare):

- intensificarea sprijinului pentru profesori, printr-o mai mare mobilitate a acestora și prin intermediul „**Rețelei eTwinning**”, astfel încât să se ajungă la 600 000 de utilizatori până în 2020, prin furnizarea de cursuri online deschise și în masă, o componentă a **EU Teacher Academy**, care urmează a fi creată;

- crearea unui impuls pentru stimularea învățării pe tot parcursul vieții, prin instituirea unui **obiectiv de referință** mai ambițios **pentru participarea la activitățile de învățare pe tot parcursul vieții** de 25 % până în 2025;

- elaborarea unei **Recomandări** a Consiliului **privind un cadru al calității pentru educația și îngrijirea copiilor preșcolari**, însoțită de un **obiectiv de referință comun** mai ambițios care ar prevedea oferirea de locuri pentru cel puțin 95 % dintre copiii cu vârste cuprinse între 3 ani și vârsta de școlarizare obligatorie;

- elaborarea unui nou **Plan de acțiune în domeniul educației digitale** în scopul de a se **promova metode de predare inovatoare, personalizate și digitale** și tehnologii care vor contribui la îmbunătățirea rezultatelor învățării; stabilirea unui **nou obiectiv de conectivitate a UE** cu scopul de a se asigura că toate școlile au acces la internetul de bandă largă ultra rapidă până în 2025.

4. Consolidarea sentimentului de identitate europeană și a sensibilizării față de patrimoniul cultural

Libertatea, democrația, egalitatea, respectul pentru statul de drept, drepturile omului și demnitatea umană sunt valori fundamentale pe care se întemeiază Uniunea Europeană. Aceste valori fac parte din identitatea europeană. **Educația, cultura și sportul au un rol-cheie în promovarea unei cetățenii active și a valorilor comune** în rândul celor mai tinere generații. Îmbinarea lor în proiecte concrete la nivelul comunităților locale contribuie la consolidarea sentimentului de identitate europeană. Inițiative precum „Ziua Europei la școală”¹¹ ar trebui să beneficieze de un sprijin reînnoit și să fie dezvoltate pe o scară mai amplă.

UE desfășoară activități diverse pentru salvagardarea și consolidarea patrimoniului cultural al Europei și oferă sprijin sectoarelor culturale și creatoare. De asemenea, oferă un cadru de reglementare care vizează îmbunătățirea condițiilor pentru ca autorii și creatorii să creeze, să distribuie și să fie remunerați într-o lume digitală.

Este dificil să se măsoare realizările în domeniul culturii sau al identității, însă datorită activităților culturale oamenii pot avea experiența a ceea ce înseamnă a fi european, se pot cunoaște mai bine și pot înțelege mai bine ce înseamnă să fii european. În această privință, inițiativa consacrată deja privind **Capitalele europene ale culturii**¹² sărbătorește și promovează de 30 de ani diversitatea culturală. În același timp, nu trebuie subestimată importanța economică a sectoarelor culturale. Sectoarele europene culturale și creative reprezintă aproximativ 4 % din PIB-ul european și creează locuri de muncă pentru 8 milioane de europeni.

Anul European al Patrimoniului Cultural 2018¹³ va fi o oportunitate de creștere a sensibilizării cu privire la importanța culturii și a patrimoniului cultural și, în special, de reamintire a faptului că patrimoniul cultural *aparține tuturor*. De asemenea, va fi momentul să se sublinieze rolul economic puternic pe care îl îndeplinește patrimoniul cultural. Acesta va fi un moment propice pentru a arăta modul în care instrumentele digitale pot lărgi accesul la materialele și oportunitățile culturale și pentru a pune în lumină inițiative precum **Europeana**¹⁴, care promovează accesul la materialul patrimonial deținut de biblioteci, arhive și muzee prin mijloace digitale.

Programul Europa creativă¹⁵ sprijină circulația proiectelor culturale dincolo de frontiere, mobilitatea artiștilor și distribuția pe scară largă a filmelor europene. „Fondul de garantare pentru sectoarele creative și culturale” al programului vizează creșterea accesului la finanțare al întreprinderilor mici și mijlocii care desfășoară activități în sectorul cultural și creativ, precum și dezvoltarea activităților care au la bază valorile culturale și/sau expresiile artistice

¹¹ Ziua Europei la școală reprezintă un bun exemplu de modul în care studenții pot intra în contact cu Europa. Începând din 2007, proiectul lansat de doamna cancelar Merkel cu ocazia președinției germane a Consiliului, oferă studenților din Germania oportunitatea de a cunoaște mai bine Europa. Politicienii de la toate nivelurile politice, precum și funcționarii din instituțiile europene sunt invitați să viziteze școli și să discute despre Europa.

¹² https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.

¹³ https://ec.europa.eu/culture/european-year-cultural-heritage-2018_en.

¹⁴ <https://www.europeana.eu/portal/ro>.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>.

și alte expresii creatoare. Fondul de garantare este funcțional din 30 iunie 2016 și beneficiază de un buget de 121,4 milioane EUR pentru perioada 2016-2020. Până în prezent pătrunderea pe piață este tot mai mare, fiind semnate deja acorduri de garantare în Spania, Franța și România, și alte patru acorduri se află în pregătire în Belgia, Italia și Republica Cehă. Programul MEDIA a investit, din 1991, peste 2,5 miliarde EUR în crearea de filme și materiale audiovizuale europene, susținând producția, promovarea și distribuirea lor la nivel transfrontalier.

În contextul provocărilor tot mai mari pe care fenomenul „știrilor false” și al „faptelor alternative” le aduc la adresa jurnalismului de calitate și al raportării factuale, trebuie să avem o poziție mai fermă în sprijinul libertății mass mediei, al pluralismului mass mediei și al transparenței mass mediei din Europa. Chiar dacă Europa nu are o competență directă asupra mass mediei, UE are de mulți ani o legătură strânsă cu **Euronews**. În 1993, Euronews a fost creat de o serie de radiodifuzori publici naționali din Europa, obiectivul fiind instituirea unui radiodifuzor public european care să ofere acces la informații independente, de înaltă calitate, cu perspectivă paneuropeană. La acel moment, proiectul viza participarea la procesul de consolidare a identității europene. În acest scop, fără să devină acționar, UE a furnizat sprijin financiar acestui post de televiziune, a sprijinit difuzarea de programe în nouă limbi ale UE, precum și a serviciilor de difuzare în limbile arabă și farsi. În prezent, finanțarea UE reprezintă 36 % din bugetul Euronews (25 de milioane EUR pe an).

Cu toate acestea, radiodifuzorii publici naționali din Europa au devenit, de-a lungul anilor, acționari minoritari, în timp ce radiodifuzorii privați din afara UE și investitorii privați din țări terțe și-au majorat participația. Există tot mai multe preocupări cu privire la chestiunea dacă un canal de televiziune care dă impresia telespectatorilor săi că este un tip de radiodifuzor public european reflectă întotdeauna diversitatea de opinii care există în Europa și valorile europene. Se impune așadar o reflecție și o decizie la nivel politic privind gradul de ambiție al UE cu privire la viitorul Euronews. Parlamentul European ar trebui să fie implicat îndeaproape în acest proces.

Calea de urmat (pentru ideile prezentate mai jos, care implică acces la finanțarea UE după anul 2020, deciziile finale vor fi adoptate exclusiv în contextul discuțiilor viitoare privind finanțele UE și cadrul financiar multianual pentru perioada următoare):

- elaborarea unei **Recomandări a Consiliului privind valorile comune, educația favorabilă incluziunii și dimensiunea europeană a predării**;

- consolidarea, până în 2020, a capacității de finanțare a **Fondului de garantare pentru sectoarele creative și culturale** astfel încât băncile și alte instituții financiare dintr-un număr mai mare de țări să poată spori semnificativ finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii în sectoarele culturale și creative;

- lansarea până în 2020 a unei **strategii #Digital4Culture** în scopul de a se conecta cultura și digitalizarea și de a se utiliza potențialul digital pentru intensificarea efectelor pozitive în plan economic și societal ale culturii;

- reformarea și consolidarea până în 2025 a **Agendei europene pentru cultură** , pe baza principiului cultural integrator din tratat, pentru promovarea dimensiunii culturale a Uniunii, cu un accent special pe identitatea europeană prin cultură și valori;
- consolidarea dimensiunii europene a **Euronews**.

5. Concluzii și perspective

Europa este o comunitate culturală, întemeiată pe valori comune și pe o integrare economică de succes, în special pe piața internă. Economia socială de piață a Uniunii Europene este o emblemă a modului de viață european, care pune laolaltă libertatea economică și principiile sociale, astfel cum sunt reflectate în pilonul european al drepturilor sociale.

Educația și cultura sunt, în primul rând, politici care țin de competența statelor membre și a autorităților regionale și locale ale acestora. Nivelul european joacă un rol complementar important, în special în cazul activităților transfrontaliere (exemplul cel mai proeminent al acțiunii UE fiind programul Erasmus+ și programul Media). Este în interesul comun al tuturor statelor membre să se valorifice pe deplin potențialul educației și culturii. Un efort comun ar permite Europei în ansamblu să gestioneze mai bine provocările cu care se confruntă.

O **viziune pentru 2025** ar fi o Europă în care învățarea, studiul și cercetarea nu ar fi îngrădite de frontiere. Un continent, în care rămânerea în alt stat membru pentru a studia, a învăța sau a munci, a devenit o normalitate, și în care, pe lângă limba maternă, cunoașterea a încă două limbi străine a devenit normă. Un continent în care oamenii au un puternic sentiment al identității lor de europeni, al patrimoniului cultural european și a diversității sale.

Această viziune trebuie să se realizeze printr-un efort comun. Acest lucru va însemna colaborarea pentru punerea în aplicare a unei **agende comune**, cu respectarea deplină a principiului subsidiarității.

În centrul acestei agende comune ar fi depunerea unor eforturi comune pentru crearea unui **Spațiu european al educației** , întemeiat pe încredere, recunoaștere reciprocă, cooperare și schimbul de cele mai bune practici, mobilitate și creștere, care va fi instituit până în 2025, inclusiv prin:

- transformarea mobilității pentru învățare într-o realitate pentru toți;
- eliminarea obstacolelor în calea recunoașterii calificărilor, atât la nivelul școlilor, cât și al învățământului superior;
- modernizarea elaborării programelor școlare;
- stimularea învățării limbilor străine;
- crearea de universități europene de talie mondială, care să poată conlucra fără obstacole la nivel transfrontalier;
- îmbunătățirea educației, a formării și a învățării pe tot parcursul vieții;
- stimularea inovării în sectorul educației în era digitală;

- intensificarea sprijinului acordat profesorilor;
- conservarea patrimoniului cultural și promovarea unui sentiment al identității și culturii europene.

Investirea în oameni nu se face fără costuri. Pentru ca această agendă ambițioasă comună să fie credibilă, Uniunea Europeană va trebui să întreprindă investiții corespunzătoare, bazate pe oameni. Sprijinirea tinerilor pentru ca aceștia să dobândească experiență în alt stat membru va necesita o finanțare considerabilă. Ambiția politică va trebui să fie în concordanță cu mijloacele de acțiune și, prin urmare, vor trebui să se reflecte în discuțiile viitoare privind finanțele UE.

Alte elemente nu vor necesita o nouă finanțare, ci o investiție în cooperare, de exemplu prin simplificarea dispozițiilor privind recunoașterea sau eliminarea obstacolelor legislative care împiedică mobilitatea și cooperarea la nivel transfrontalier.

Statele membre investesc deja, în medie, aproape 5 % din PIB în sistemele de educație naționale. Cu toate acestea, există diferențe importante între statele membre, întrucât unele cheltuiesc în jur de 4 % sau mai puțin (România), în timp ce altele cheltuiesc până la 7 % (Danemarca). Eforturile pentru creșterea convergenței prin care **Europa să devină un continent al excelenței** vor necesita sporirea investițiilor în educație în unele state membre, astfel încât să se elimine ecartul față de media UE.

Investițiile la nivelul UE în educație și formare completează eforturile naționale. Acest lucru este valabil pentru o serie de instrumente, de la programele de mobilitate (îndeosebi Erasmus+), programele de cercetare și inovare (Orizont 2020, îndeosebi Marie Skłodowska Curie), fondurile structurale și de investiții europene și instrumentele financiare (inclusiv Planul de investiții pentru Europa, care finanțează deja proiecte conexe educației în Finlanda, Portugalia și Letonia), la Serviciul de sprijin pentru reforme structurale. Educația este finanțată în primul rând prin cheltuieli publice. Cu toate acestea, în contextul unor finanțe publice limitate atât la nivel național, cât și al UE, ar trebui explorat, de asemenea, în cazul anumitor tipuri de echipamente necesare în educație (de exemplu, pentru furnizarea unei conectivități de mare viteză în școli) și a anumitor forme de educație (de exemplu, pentru promovarea cooperării în învățământul superior), potențialul utilizării unor forme inovatoare de finanțare, printre care investițiile private, dar și utilizarea instrumentelor de investiții precum Fondul european pentru investiții strategice.

Această agendă comună ar urma să fie pusă în aplicare pe baza actualei repartizări de sarcini și competențe, prin utilizarea modalităților testate și verificate de colaborare. În special, **semestrul european** ar îndeplini un rol esențial în ceea ce privește sprijinirea reformelor structurale menite să îmbunătățească rezultatele politicii din domeniul educației și să determine **creșterea nivelului de convergență**. Ar constitui o prioritate ca fiecare să beneficieze de o educație de înaltă calitate și incluzivă, de formare și de învățare pe tot parcursul vieții, în conformitate cu principiul nr. 1 al pilonului european al drepturilor sociale.

Actuala **cooperare la nivelul UE în domeniul educației și formării**, care pune un accent pe schimbul de experiențe, învățarea reciprocă și punerea la dispoziția factorilor de decizie

naționali a dovezilor privind cele mai bune practici cu privire la ceea ce funcționează bine în educație, ar urma să fie relansată cu includerea unei perspective pentru 2025 în contextul noilor priorități și al **ambității de a se institui Spațiul european al educației**. În special, aceasta ar sprijini lansarea unui proces („*procesul Sorbona*”), care va însoți, din punct de vedere politic și tehnic, activitatea de eliminare a obstacolelor din calea recunoașterii diplomelor de absolvire a unei școli sau instituții de învățământ superior, precum și activitatea privind validarea mai ușoară a certificatelor de atestare a formării sau învățării pe tot parcursul vieții.

Conform celor declarate de președintele Juncker la 1 martie 2017 cu ocazia prezentării Cărții albe a Comisiei privind viitorul Europei: „*Uniunea Europeană ne-a schimbat viețile în bine. Trebuie să ne asigurăm că așa vor sta lucrurile și în cazul tuturor celor care vor veni după noi*”. Plasarea educației și a culturii în centrul reflecției noastre cu privire la modul în care putem consolida identitatea noastră europeană comună și prezentarea de idei și inițiative concrete pentru realizarea acestui obiectiv sunt cele mai bune căi de preservare a **diversității și bogăției Uniunii noastre**.

La reuniunea lor din 17 noiembrie 2017 de la Göteborg privind educația și cultura, liderii sunt invitați să discute următoarele **șase propuneri de politică esențiale** formulate de Comisia Europeană (fără să se aducă atingere deciziei privind următorul cadru financiar multianual) și să ofere orientare strategică în această privință:

- 1) să se promoveze, până în 2025, **programul Erasmus+** în toate categoriile de cursanți vizate deja de acest program (elevi, studenți, stagiați, ucenici și profesori), obiectivul urmărit fiind dublarea numărului de participanți și atragerea celor care vor să urmeze un astfel de program, dar provin din medii defavorizate;
- 2) să se elaboreze o **Recomandare a Consiliului privind îmbunătățirea învățării limbilor străine în Europa**, stabilind obiectivul de referință ca până în 2025 toți tinerii europenii care termină ciclul de învățământ secundar superior să cunoască bine două limbi străine, pe lângă limba (limbile) maternă (materne);
- 3) să se elaboreze o **Recomandare a Consiliului privind recunoașterea reciprocă a diplomelor din învățământul superior și a diplomelor de absolvire a unei forme de învățământ/a perioadelor de studii în străinătate**. Această recomandare ar putea fi însoțită de un nou proces, care valorifică experiențele dobândite prin mecanismele de cooperare existente, în scopul facilitării acestei recunoașteri și al continuării procesului de validare transfrontalieră a certificatelor de formare și de învățare pe tot parcursul vieții („*procesul Sorbona*”);
- 4) să se consolideze, până în 2020, capacitatea de finanțare a **Fondului de garantare pentru sectoarele creative și culturale**, astfel încât băncile și alte instituții financiare dintr-un număr mai mare de țări să poată spori semnificativ finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii în sectoarele culturale și creative;

- 5) să se adopte măsuri pentru crearea unor universități cu adevărat europene care să aibă capacitatea de a stabili contacte și de a interacționa, de a coopera fără obstacole la nivel transfrontalier și de a concura la nivel internațional și, de asemenea, să se înființeze o Școală de guvernanță europeană și transnațională - **School of European and Transnational Governance** -, (găzduită de Institutul Universitar European din Florența, Italia).
- 6) să se consolideze dimensiunea europeană a **Euronews**.